

KONTRAST

Dete istog besa
Viktor Radonjić

Copyright © 2016 Viktor Radonjić
Copyright © 2016 ovog izdanja KONTRAST izdavaštvo

Urednik:
Vladimir Manigoda

Lektura i korektura:
Danilo Lučić

Grafičko oblikovanje:
Jelena Lugonja

Štampa:
Karganović d.o.o.

Tiraž:
500

Izdavač:
Kontrast, Beograd
Klaonička 2, Zemun
e-mail: jakkontrast@gmail.com
kontrastizdavastvo.com
facebook.com/KontrastIzdavastvo
www.glif.rs

VIKTOR RADONJIĆ

**DETE
ISTOG
BESA**

I

Od svoje osme godine letnje raspuste provodio sam u Crnoj Gori, kod bake, očeve majke, na Skadarskom jezeru.

Ponekad, kad bi je snašlo takvo raspoloženje, u suton, baka bi me pozvala da se smestim na kamen ispred kuće, tada bi se postepeno razgalila terajući priču o njoj, gorkoj sudbini, o životu uopšte.

Tako mi je jednom prilikom ispričala kako je rodila mog oca. Bila je to prva posleratna godina (naglašava da je Drugi veliki rat tinjao i dalje u Crnoj Gori, godinama posle formalnog završetka), ona je, bremenita, prala plahte u polju, na mestu gde se povukla jezerska voda. Morala je da radi kućne poslove, svoje i tuđe, hranila je dva sina, ćerku i muža. On se propio, jer nije mogao da se nosi s politikom *u ime naroda* i oduzimanjem šnajderske radnje. Tu, u tom polju, zatekli su je trudovi; izbacio je iz sebe materično breme, preseći će zubima pupčanu vrpцу, oslobodiće vrisak iz još jednih gladnih usta. Položila ga je u drvenu kolevku, u trošnoj kući iznad polja, da bi se vratila dole i nastavila da pere plahte...

U neki drugi suton, pričala mi je o njenom mužu, uveliko pijanici kada mi se otac rodio. Izašao bi iz kafane, ne bi još bilo ni podne, te se nije štedeo u psovkaama adresiranim na komuniste, vikao je da će onom ko mu ponovo predloži da se približi partiji oči izvaditi, i sve tako, dok se ne umori; zatim bi legao ispred nečijeg praga ili posred zemljanog puta, te bi se povinovao metalnom snu... Šlogirao se. Preživio. Prestao da pije. Silom prilika, prestao je i da tuče ženu. Svraćao je u kafanu da popije kafu. Iako se više nije alkoholisao, njegov jezik kao da jeste – i dalje je siktao na *komunističke barabe*, ipak, nešto tiše nego ranije. Jednom prilikom, svrativši u kafanu, sve pijanice za njegovim stolom nazvao je policijskim robljem. Obrazlagao je svakom ponaosob zašto je to tako, umorio se, a i nužda ga je poterala u poljski WC. Za to vreme, neko od tih žbirova sipao mu je rakiju u kafu. Đed mi se

vratio, nije ni seo za sto, trgnuo je ono što je ostalo od *kafe* i ponovo se šlogirao, ovoga puta – bespovratno.

Neko će zakucati na bakina vrata, dvadesetak godina od tog događaja, reći će joj da zna ko je ubio njenog muža; nije dala da joj namernik pređe preko praga, zahvalila se, rekavši mu da je to više ne interesuje.

...

Bila je beogradska zima, nestašice struje. Večerao otac, majka i desetogodišnji ja. Zurio sam u sveću i činilo mi se da podrhtavanje plamena pojačava neiskrenost u tišini. Zapravo, osećao sam da otac i majka nalaze прибежиште u svojim ćutnjama. Nemogućnost da to artikulišem osnaživala je nespoznatljiv nemir i potrebu da bude probijen – upitao sam oca, probijajući se kroz oholu tišinu, koliko se seća svog oca. Tajac je usisao ono što mi je izletelo iz grla, osetio sam se krivim, ubeđen da sam doprineo dodatnom jačanju tišine. Zamislio sam kako naprasno pucaju stakla kada je otac ustao od stola, obratio se majci kratkim obaveštenjem da je umoran. Majka me je ošinula pogledom, a ja sam pomislio da je to što sam s njima, da se to zbilo nekako slučajno, neočekivano, sve u svemu – neželjeno. Stao sam da zamišljam da ova večera postoji, a da ja ne postojim – video sam oca i majku kako se smeju, kako upadaju jedno drugom u reč dok prepričavaju male, ali duhovito uvećane, oplemenjujuće dogodovštine utkane u sklop dana na izmaku... Majka je ustala od stola, dodajući tišini još jedan imperijalni atribut – mrtvilo.

...

U susret povečerju natopljenom mirisima Skadarskog jezera, primetio sam devojkicu okruženu brojnom pratnjom – rodbinom, devojkicu tamnog tena, duge, vetrom raščupane kose. Pogled mi se *zalepio* za tu *misterioznu* pojavu, baka je to primetila i požurila da mi *odlepi* pogled:

- A će si se zablenuo tako?

- A ko su ovi, bako? – upitao sam je sa nadom da ću dobiti makar parče od odgovora koji bi me zaista zanimao.

- Muslimanska kuća – odbrusi mi baka – nemaš što tamo gledat... No, da i pogledaš, nije grijeh, a ti bleneš, moj nesoju, ka da trunke ponosa u tebe nema.

Potražio sam dopunu odgovora kod meštana, mojih vršnjaka. Hajrudin Muratović mi je ledenim tonom odgovorio da je to njegova sestra Zuka. Ostali, mlađani crnogorski Srbi, ćutali su i, kao po nekom nepisanom pravilu, brzo se smestili u pozicije nezainteresovanih.

Shvatio sam, ležeći bez sna te večeri u bakinom mekom krevetu, da zanos koji se odaziva na ime Zuka može odjekivati samo u meni. I odjekivao je jače od horskog kreketanja žaba sa jezera. Sledećih dana trudio sam se da *ugušim* Zuku, bez nekog većeg uspeha. Gledao bih je kako se šeta okružena živim, neprobojnim štitom...

Među mlađanim meštanima dogodio se *izdajnik* – otkriće mi kada i gde Zuka, naravno – sa pratnjom, ide na kupanje.

Stigao sam do mesta gde je korito ovalno. Voda je tu mirna, bistra i, pod uzavrelim vazduhom, hladna. S jedne strane obale je gusta visoka trava, s druge strane ograda, zabran, iza veliki voćnjak.

Provukao sam se ispod ograde, ubrao nekoliko prezrelih bresaka... Ugledao sam noge u plavom kombinezonu, gumene čizme. Legao sam na stomak, pokrio glavu rukama i čekao da čizme dođu po mene i uhvate me za uši. Nestale su, a uši su mi bridele, ali od nemilosrdnog uzdizanja sunčevog diska...

Konačno, pojavila se Zuka i *nemoguća* pratnja.

Muški deo se povukao na obalu obraslu gustom travom; starija žena je prišla vodi, opipala je, zatim je prišla Zuki, nešto joj je došapnula, pa se povukla i ona. Zuka, u beloj, jednostavnoj haljini ulazi u vodu, umiva lice, kosu, grudi...

Breskva mi se rasprskava u ustima, nazirem joj bradavice... Ovo je samo naš trenutak, moj i Zukin... Moj trijumf nad bakinim pogledom i pogledom onih drugih!

Sledećeg leta *jurišao* sam na jezero i naleteo na Zukinog brata Hajrudina, ili je možda, ko će to ikada znati, on naleteo na mene.

- A što ima, brate Hajro? – treperio sam kroz svaki izgovoreni glas.

Hajrudin me je popreko pogledao i sa nacentriranim zadovoljstvom, koje sam, može biti, samo umislio, kratko i precizno odgovorio:

- Udala mi se sestra u Njemačku.

Pogledao me je još jednom popreko, okrenuo se i spustio niz ulicu. Stajao sam nepomičan možda petnaest sekundi, možda petnaest minuta, sve dok nisam shvatio da me baka doziva u kuću...

Zuki Muratović je bilo tek petnaest leta.

Dva leta kasnije upoznaću Helenu Tragić, devojkicu iz Zagreba. Bila je gost svoje školske drugarice Maje, u časnom domu Lekovića.

Nekoliko nežnih pogleda što smo razmenili na samom početku našeg upoznavanja nagovestilo je i prirodu našeg društva. Maja nas je pratila, ali i oni drugi pogledi, tako da smo bili ispunjeni i ushićeni ako bi makar na trenutak osetili kožu onog drugog, spajajući se na kratko dlanovima. To me je ispunjavalo neko vreme, a onda sam, naravno, pozeleo još! Rasanio se konspirativni crv načet u *Zukinoj eri* i prešao je u pokret – navukao me je na parče pruge Beograd-Bar. Hodali smo po šinama samo ona i ja, oslobođeni, bezbrižni; u zanosu smo lovili ravnotežu kao

na kakvoj žici, klicali lošem lovu, hvatajući se slobodno za ruke, dok smo žonglirali na nekoliko otetih trenutaka...

U povećerje, bestelesnim korakom, ušao sam u bakinu kuću i svu telesnost sam povratio shvativši da me je baka gađala masivnom pepeljarom, koja je proletela pored moje vilice.

- Sa Hrvaticom, pi! – cedila je reči baka. – A đe ti je ponos?

...

Otac je stigao na jezero. Bez žene. Majka mi se oporavljala od operacije uklanjanja jajnika.

Sin je pokušao da predstavi situaciju u kojoj se našla njegova žena, baka nije imala previše strpljenja za tu temu, već će preokrenuti razgovor u pravcu njenog zabludelog unuka – kitila je priču, koja je vrlo brzo zamirisala na skandal, odmeravala je mesta na kojima treba zastati, e da bi naglasila to ime – Zuka. Isticala je donekle dokučivu pretnju, upućenu prvenstveno njenom sinu, a ja sam tu, iako inicijator ovog problema, za baku bio sporedan i smešten u gotovo nebitnim rovovima.

Delovalo je kao da otac nudi razumevanje za sve te usplahirene uzvičnike njegove majke, te da se koncentrovao nepotrebni višak kada joj je naglasio da će imati šta da mi kaže, jer će me dočekati sa neminovnošću razgovora u četiri oka. Ovo me je trglo, moje iskustvo s roditeljskim razgovorima u četiri oka bilo je vrlo šturo i svodilo se uglavnom na dosta precizne instrukcije. Trglo me je, trenutak, ne više, nisam poverovao ocu, nisam verovao u neinstruktivni razgovor.

No, u kolima, dok smo se vraćali za Beograd, otac je započeo s čudnim varijetetom komunikacije:

- Možeš i sam da pretpostaviš da baki nije bilo lako u životu.
- Ne znam šta sam to uradio pa da me gađa pikslom. Onom pikslom! Pedalj i vilica bi mi bila smrskana!
- Prošlo je i nema potrebe da vičeš.
- Lako je tebi da to kažeš...

Otac se osmehnuo tako da sam u nekoliko sekundi samom sebi bivao nepoznat.

- Moj otac ju je tukao. Često i krvnički. Nisam mogao da razumem zašto. Bila mu je privržena, uslužna, verna... Ali on je imao svoj razlog, bez obzira šta ja vidim u njemu.

Potom je otac začutao. Vozimo se preko Durmitora. Prijala mi je tišina, ipak, silno sam želeo da produžim samo događanje ovakve vrste razgovora – nije mi bilo toliko važno da li će se

razgovor odvući u kakvu neprijatnost, opijala me je nepoznata relacija – otac i ja – ta blagotvorna iluzija – rame uz rame.

- Kakav je to razlog? – skupio sam se u pitanje upućeno ocu.

- Banalan, sebičan, zao. Poklekao je, trajno, a da bi se povremeno pridigao, punio se u razjedanju, u besu, u posrnuću, u nemogućnosti da se vidi kao čovek koji doprinosi. Surovo se kažnjavao pokušavajući da ukroti mržnju. Razorna energija bi mu izmicala, kidisala na bliskost, istovremeno i krhka i jaka u činjenici da ga nikada neće ostaviti. I bilo mu je potrebno više samomržnje da bi se opet pridigao. Takva energija, u sve pasivnijem domaćinu, slabo se troši, intenzivno se gomila... Alkohol je u njemu sve manje razgrađivao to jetko gomilanje. Tukao je moju majku ne da bi se oslobađao mržnje, već da bi iznova okrepio prezir prema njoj, bliskosti koja je želela da mu pomogne. Povećao je količinu alkohola u razjedanje, da bi mogao koliko-toliko da produži da se kotrlja niz nesnosnu žudnju za nepovratom.

Osećao sam se ushićeno, bio sam neko čiji novostečeni odraz poručuje da je razumeo i ono što nije.

Ćutao je. Dugo.

- Kako je mama? – upitao sam, pokušavajući da podignem tonus na sve tanjim fragmentima onog ushita.

Nije mi odmah odgovorio. To me je uvredilo. Kuljao je otpor prema povratku u instrukcije. Nisam mogao videti njegovu potrebu da bude bezbedan tamo gde je bio *dužan* da trpi isključivo sebe.

- Našli su joj nešto na jajnicima...

- Plašim se...

- Reci joj to.

- Ne smem.

- Zašto?

- Nekad se naljuti... U stvari, možda se i ne naljuti, samo me tako najbolje otera... da bi mogla valjda u miru da plače. Ma šta ima tu da petljam... Ti si joj tu, tata.

Zamislilo sam teg obmotan oko ždrebla, vuče ga i sabija u stomak.

- Tvoja majka je, u stvari, jako usamljena žena.

Spremno sam dočekaao očev pogled; moj beše oklopljen lažiranim čuđenjem:

- Ti si uvek bio dobar prema majci. Ne sećam se da si ikada povisio ton...

- Ja samo mislim da volim tvoju majku; čvrsto mislim da volim tebe. Ali ja nisam povisio ton samo zato što mislim da znam šta je ljubav. S druge strane, ne umem da joj podarim, recimo – nežnost, jer to, sine moj, ne može da se misli. Stoga, nisam sposoban za toplinu, a mislio sam da to može da se nadoknadi korektnošću, prisutnošću i trudom, da se ne oseti materijalni nedostatak. Ne znam ni zašto ti sve ovo govorim, ne znam ni šta možeš da razumeš...

Zatitrala mu je donja usna...

Naglo me je preplavilo nešto što sam sebi dao za pravo da prepoznam kao tugu. Međutim, toj sili, toj što me vuče nadole, suprotstavilo se nešto što sam prepoznao kao ponos, u oštrim serpentinama se obmotavao unutar mene i probijao me ka spolja... Otud mi je dolazila snaga da podignem ruku i stavim je na očevo rame:

- Oče, možda osećaš da te razumem.

- Ne, sine, ne osećam to. Mogao bih da kažem da si u pravu, da sam zaista osetio, mogao bih da te zagrlim, ali ne želim. Bio bih veoma neodgovoran i, uostalom, nepošten prema tebi. Ja to ne želim. Ne zato što sam dobar čovek, ne, ja sam velika kukavica, sine, i, eto, ako ništa drugo, smogao sam makar snage da ti to otvoreno kažem.

Beograd je bio pred nama. Zaronio sam u ždrelo i izronio u stomak. Tu sam mogao da govorim glasno. Tu sam mogao da kažem da mi je otac istinski dobar čovek – neko za koga nisam mogao ni da pretpostavim koliko je krvarenje sveo na lični problem. Ne, moj otac nije bio kukavica, bio je dirljivi usamljenik – nesebično je davao sve ono što neće dozvoliti glad, žeđ, fizičku hladnoću i odsustvo doma; sebično je čuvao sopstvena čudovišta. Da li je to sebičnost? Izrezbareno mi je u sećanju toplo nadiranje ponosa kada sam prišao ranjenoj majci i zagrlio je.

...

Te zime otac mi je umro. Iznenada. Pokušavao sam da umirim majku. Nisam uspevao. Kao da sam mogao i da ne budem tu, uz nju; kao da se širio prostor u kome je bilo svejedno da li će majka ridati i sutra i prekosutra, a što da ne – i zauvek. Ipak, opirao sam se tome – *svejedno*, pokušavao sam, koliko god da mi je bila iritantna ta moja upregnuta jalovost, pokušavao sam, a zapravo sam iščekivao da se to dogodi samo od sebe – čekao sam da se majka vrati u nešto što sam više intuitivno označio kao normalnost. Istovremeno, nisam znao sebi da objasnim zašto je takvo stremljenje zbilja i neophodno. Nisam umeo sebi da objasnim zašto ne osećam tugu povodom očeve smrti. Užasavala me je praznina na sahrani, užasavala me je prisebnost – zurio sam u kovčeg spuštan u zemaljsku utrobu, tiho sam ponavljao tu reč – utroba, utroba, utroba... Nedostajao je odjek u pompeznosti ove repeticije. Zapravo, laž je da me je tu zaista nešto užasavalo; izbegavao sam lice skrhane majke, umesto toga, poput ose, sletao sam na sva ta druga lica – poznata, manje poznata, nepoznata – ona je *ubadala* sve te podešene crte lica u prigodnost kakvu zahteva ovakav događaj, uveličavala je glumatanje konvencije utkane u predstavu opterećenu žanrom zemaljske tragedije. Osa je bila daleko od istine, koja, uostalom, možda i ne postoji. Tadašnje vreme intuitivno dekodiram i vidim se u tim kivnim očima mladunca *odgurnutog* u stranu, vidim farsu, lakrdiju što simulira uzvišeniji žanr, vidim da iza svih tih konvencionalnih napitaka i zdravica zapravo stoji jedna urnebesna komedija što nadilazi zemlju i njenu svečanu utrobu, jer kosmos se odista zabavlja i pulsira u smeđu ose na uprepodobljenim ljudskim licima, ovoga puta smeštenim u manifestaciju još jedne sahrane. Na sve ovo gledao sam i sa izvesnim preterivanjem, time sam upošljavao funkciju – odvlačila me je od zapitanosti – otkud taj izostanak tuge i učinak – otac mi ne nedostaje. Zapitanost se vratila i spljoštila tu žovijalnu osu na dekoru svih tih lica, povratila se pred kovčegom spuštenim u raku. Zamislio sam galop što traga

za zaturenom tugom u poslednji čas, osluškivao sam umnoženi bat na prašnjavao podlozi bez početka i kraja... zamislio sam lice što se naglo probilo kroz dekor i unelo pometnju u usnuli okup, uveo sam na scenu bakino lice.

Inače, baka je opravdala svoj izostanak pozivajući se na njene nagomilane godine; grobari su zatrpavali raku, a ja sam pomislio – blago njoj.

...

Do očeve smrti često sam se pitao kako to majka tumači moju nespremnost za nešto što liči na vivisekciju intime. Da li je uopšte videla tu moju nespremnost kao preduslov za tumačenje? Ili se jednostavno zadovoljavala mojom kamufliranom znatiželjom o, recimo – njenom veštom načinu spravljanja tikvica. Tako je to bilo do očeve smrti, a onda su se uloge izokrenule – bivao bih uvučen u temu kakva je, recimo – klima. U kišama bi, čak i onim što tek rominjaju, stala da tumači najave za poplave biblijskih razmera, dok bi u letnjem suncu videla pustinju i njeno širenje po čitavoj planeti. Iskreno, meni su ti kataklizmički simptomi u početku bili dosta zanimljivi, trpao sam ih u krovni naslov – *Komedija*. Tako, nesvestan, doprinosio sam nečemu što bih sada mogao da artikulišem kroz razigranost barokne raskoši apeninske provenijencije. Naime, vrcavost je poput kvasca činila svoje u mojoj vragolastoj naivnosti, postavljao sam sve te majčine simptome na moje lebdeće daske bez kulisa, eksperimentisao mizanscenom, režirao predstavu o armagedonu iz vizure majčine tuge, moja detinja radost kreirala je varijetet izvrnute materične bliskosti. *Vrag* udara onda kada je njemu najslađe – kada pretovarenom hibrisu uskraćuje kakvo-takvo zadržavanje u koritu. *Vrag* udara taman toliko da može da razgori puko naličje praznine; takvo naličje ne mari više za patnju, jer se oholost natopila u samopoštovanju. *Vrag* udara onda kada je korito ostalo plitko, jer majka se već izlila. Postala je član Jehovinih svedoka. Pokušavao sam da se priblerem, pokušavao sam da se nekako odredim. Dok sam pokušavao nevesto da je *urazumim*, majka je insistirala da *urazumi* mene, te da me privoli Jehovinoj zajednici. I tako u krug... Vremenom, stao sam da primećujem da je majka smirenija, bilo je tu i nekakvog usmerenja, mada nisam umeo da odgovorim na pitanje šta bi ono zapravo trebalo da bude. U stvari, prestao sam da je *spašavam*, ne znajući ni sam tačno od čega.

Vreme je proticalo u primirju s obe strane jaza, ka nečemu što je reaktivna *uzvišenost* apstrakcije.

Majka me je jednom upitala kako mogu da živim bez Boga.

Nisam joj ništa odgovorio.

Moje *Ja* skrivalo se u *religioznom mladiću*. Srednjoškolski pevcu smatrali su da je *njegova* religioznost ništa do modni hir, jer, eto, oblačio se u crno i puštao je proređenu, riđu bradu; smatrali su da je tendenciozno *paradirao* s oreolom izopštenosti, te im je bezobrazno natrljavao imidž nedostupne različitosti. Ti momci voleli su da pričaju o fudbalu, strasno, takođe, čeznuli su za *Aladinovom pećinom* – psovali tuđe majke i tako vredali nedostupnu čar te zagonetke. Međunožje je bilo smešteno u ultimativnu fascinaciju tih goluždravih pevacu. Bivao sam pažljivi slušalac uzavrelih krvi što su se nadglasavale i svojatale priče onih starijih, *iskusnijih*, onih što su se, naravno, za njih, bez svake sumnje, osmelili da otvore ulaz u *pećinu*. Ti nadasve maštoviti prikazi raspirivali su hvalisavost, a dokazivani su kvantitativnim skokom masturbacija u toku dana. Ni ja nisam bio imun *iza zapreke religioznog mladića* – ipak, nije mi *dozvoljavao* da se otvoreno nadmećem.

Moje *Ja* skrivalo je i *jedinog prijatelja*. Kada bi mu dozlogrdilo, umeo je da pokaže zube, ali umeo je i da se zaustavi u naletu, da vrati povučenu usred mangupskih previranja u igri dominacija.

Parametri neformalne klasifikacije smestili su me među štrebere, a upravo su klasifikatori, u većini, zazirali od mene, između ostalog i zbog toga što sam često sam *visio* kod kontejnera, u *rupi*, iza školskog dvorišta.

Jednom prilikom, u *rupi* je tavorio školski čopor, meni ne baš naklonjen. *Religiozni mladić* prolazio je s one strane školske ograde, zapravo, s one strane granice – neophodne za smislenost teritorijalnog integriteta.

Nameravao sam da se vratim u učionicu pre kraja školskog odmora.

Mladić se provukao kroz otvor na ogradi i uvukao *religioznog mladića* u radijus *rupe*.

- Kako to da ne postiš? – podsmešljivo *ga* je upitao jedan od mladića i, ne čekajući na eventualni odgovor, čušnuo po glavi.

Čopor nije dozvolio da njegov smeh ostane usamljen.

- Hoće li ti Bog dozvoliti da ga umочиš pre braka? – nadovezao se drugi mladić.

Smeh se širio osamljenim prostorom.

- Je li neko gladan? – upitao je *religiozni mladić*.

Jedan od mladića iz tog šestočlanog čopora izbio je burek iz ruke *religioznom mladiću*. Drugi mladić šutnuo je burek ka trećem, ovaj ka četvrtom – kaubojskom čizmom s pačijim kljunom utrljava ostatak bureka u asfalt. Jedan od mladića šutnuo je ostatak, zaustavio se pred *jedinim prijateljem*; podigao je zaostalo parče i prineo tik uz moja usta; odbacivanje zbunjenosti izgledalo je kao njeno jačanje, a što je razigralo čoporativni smeh; *jedini prijatelj* se nakezio, gnjecavu zaostavštinu utrpao je u usta. Ubedljivo žvakanje i nagon za povraćanjem – *jedini prijatelj* se pridružio salvama smeha.

Odstupanje *religioznog mladića*.

- Pa to ne dolazi u obzir – rekao je prvi.

- Tek smo počeli da se družimo – nadovezao se drugi.

- Čas je ionako počeo; bolje mu je da bude s nama nego da baza okolo – zatvorio je misaonu konstrukciju treći.

Jedini prijatelj vratio je ponešto od bureka u izmašćenu hartiju i prineo je na usta jednom od isprečenih mladića:

- Znam da si ogladneo.

Mladić je stao ubrzano da diše, crvene fleke nicala su mu po vratu, izmašćena hartija meko je dotakla beton... Neko je pod mojim nogama, neko me udara u potiljak... Teturam se, primam udarac u slepoočnicu; nekome sam dobro potkačio uvo... Slike su se brzo gasile, još brže se vraćale u roju primanih udaraca... Slike su sve duže bivale zatočenik tmine...

Kroz izmaglicu vidim ruku, polako shvatam da je moja, njom se podupirem, razgolićeni trbuh vučem po betonu... A po njemu kapi krvi; opet je kanula, pa opet... Napipavam oko, napipavam nos, napipavam usta... Zurim u nalepljenu krv na dlanu... Ne znam kuda sam krenuo... *Jedini prijatelj* izvrnuo se na leđa, pokušava da se pridigne... Još samo malo, još samo malo... pomišljam da će mi nebrojeni sati biti potrebni da stignem do

njega... A već sam tu, izvrnut na leđima... Zurim u nebo i ne shvatam da je taj pogled bez značaja i značenja bio znatno kraće uprt... Trgnuo sam se pritisnut neodrživom statikom gneva u ohlađenim posekotinama, podlivima, razderotinama. *Jedini prijatelj* me je već posmatrao poluotvorenim okom (drugo oko mi je skroz zatvoreno), ponuđen je osmeh. Ugledao sam i *njega* – *religioznog mladića*, na istom onom mestu na kom ga je obasuo fijuk nagona za samoodržanjem. Ukočen, prožimao me je telesnim mrtvilo. Taj *religiozni preživljavač* nepomično se rasplitao iz repova istrošenih afekata – opasnost je došla po *njega* i sad je poražena, banalno, samo zato što je završena. Za *njega* je sve ispalo kako treba, te zašto je i dalje tu? Razvlačio sam utisak da je uporno produžavao netremični pogled u krv i meandriranje do otežalih kapi – njihovo odvajanje sa rubova brade... Zurio je netremice, a meni se činilo da je jedino što vidi nekakav izlišni nedogled.

- Gubi se već jednom – obratio sam mu se suvo; želeo sam da mu jasno stavim do znanja da je *njegovo* prisustvo višak; nadiralo je osećanje, nejasno, iritantno – bilo mi ga je žao.

- Šta treba da učinim? – dopirao je na nepatvorenom bolu.

Malopredašnja osionost, u znak predaje, odmahнула je rukom, usmerio sam se na *jedinog prijatelja*:

- Možeš li da ustaneš?

- Ležaćemo još malo.

Spustio sam glavu, nije bilo *religioznog mladića*; bezuspešno sam tumačio razlog – upućivao me je na usamljenost.

- Uskoro će kraj časa – rekoh onako, kao uzgred; u pozadini se valjala nervozna želja da što pre nestanem iz *rupe*.

- Užasno mi prija da ovako ležim, čak mi se i digao – bubnuo je *jedini prijatelj*.

Prasnulo sam u smeh; bol što mi prožima telo – odnekud pristigli spokoj, kratak u nepojamnoj dužini; konačno, mogao sam da se prepustim onom izlišnom nedogledu. Zaklopio sam oči... Ponirao... Divno... Dok postepenost u poniranju nije uzela maha, vraćajući me u teskobu – ponire ka nevidelu, ka mutnoj pretnji neverice u dno, ka inatu – ne dam da mi se kapci otvore... Priti-

sak... Odbacio me je snažno natrag – u tako potrebni trzaj – otvorio sam naglo kapke i ugledao *religioznog mladića*. Radost... Olakšanje koje sam mu predao kao štafetu... Osetio sam bliskost, odmah sam je odbacio, nisam želeo time da se bavim. Koristio sam vraćeno prisustvo *religioznog mladića*, stao sam da pridižem *jedinog prijatelja*.

- Sačekaj još samo malo – zahtevao je *jedini prijatelj*, ali nisam imao milosti prema sebi; imao sam uverljivi dojam da vadim sečiva iz tela, imao sam snage da se ne zaustavim, snagu mi je poklanjao *religiozni mladić*... Kretao sam se sporo, zastajao, nastavljaio da se krećem, sporo i dragoceno; odaljavao sam se od teritorije zauvek.